

" ...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Danıştay Beşinci Dairesi'nin başvuru kararı şöyledir:

"Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 13.12.1983 tarihli ve 185 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair (494 sayılı KHK.'nin 1. maddesi ile değişik: Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun) 3143 sayılı Kanunun dava konusu Tüzüğü'nün dayanağını oluşturan, "Teftiş Kurulu Başkanlığı" başlıklı 18. maddesinde "Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bakanın emri veya onayı üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar:

a) Bakanlık Teşkilatı ile Bakanlığa bağlı ve ilgili kuruluşların her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,

b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek maksadıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak,

c) Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Teftiş Kurulu ve müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulleri tüzükle düzenlenir." hükmüne yer verilmiş; anılan maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi, 9.9.1993 günü, 21693 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 10.8.1993 tarihli, 494 sayılı KHK'nin 6. maddesi ile değiştirilerek "Teftiş Kurulu, Teftiş Kurulu Başkanının yönetiminde Sanayi Müfettişleri ile Ticaret Müfettişlerinden oluşur ve Bakanın emri veya onayı üzerine, Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar." şeklini almış olup, bu düzenleme sonucunda önceki metne göre Bakanlık Müfettişleri olanlar bundan böyle Sanayi Müfettişleri ve Ticaret Müfettişleri olarak ikiye ayrılmış ve sözkonusu değişikliğe paralel olarak düzenlenen "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü" Danıştay incelemesinden geçerek 14.7.1994 günü, 94/5799 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiş ve 31.8.1994 günü, 22037 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır.

Dava konusu edilen Tüzüğü'nün dayanağını oluşturan 3143 sayılı Yasanın 18. maddesini değiştiren 494 sayılı "3143 ve 657 sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin dayanağı olan 24.6.1993 günü, 3911 sayılı "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Bazı Kanunlar ile Teşkilat Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Kanunu"nun tümünün iptali yolunda Anayasa Mahkemesince Anamuhalefet Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Adına Grup Başkanının başvurusu üzerine verilen 16.9.1993 günü, E:1993/26, K:1993/28 sayılı iptal kararı 8.10.1993 günü, 21722 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olup; iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarih konusunda ayrık bir hükme yer verilmediğinden anılan kararın yayımı tarihinde yürürlüğe girdiği anlaşılmaktadır.

3143 sayılı Yasanın bakılan davada uygulanacak kural niteliğini taşıyan ve metni yukarıya alınan 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesini değiştiren 494 sayılı KHK'nin 6. maddesi Dairemizce yapılan incelemede aşağıda yazılı nedenlerle Anayasaya aykırı görülmüştür.

Esas Sayısı : 1997/3

Karar Sayısı : 1997/2

Anayasa Mahkemesinin anılan kararında da belirtildiği gibi:

"Anayasanın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği; 8. maddesinde, yürütme yetkisi ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılacağı ve yerine getirileceği; 9. maddesinde ise, yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir.

Böylece egemenliğin kullanılmasında yetkili organlar belirlenmiş ve kuvvetler ayrımı Anayasa'nın temel ilkesi olarak kabul edilmiştir. Bu ilke, Türkiye Cumhuriyetinin, Anayasanın 2. maddesinde sayılan ve Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayalı demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin de dayanağıdır. Anayasa'nın Başlangıç Bölümünde belirtildiği gibi kuvvetler ayrımı, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetkilerinin kullanılması ve bununla sınırlı uygar bir işbölümü ve işbirliğidir; üstünlük, ancak Anayasa ve yasalardadır.

Yetki Yasası ve KHK'lerle ilgili hükümler Anayasa'nın 87. ve 91. maddelerinde yer almıştır. 87. maddede, Bakanlar Kuruluna "belli konularda" KHK çıkarma yetkisinin verilmesi, T.B.M.M.'nin görev ve yetkileri arasında sayılmış; 91. maddede ise, KHK çıkarılmasına yetki veren yasada bulunacak ögeler belirtilmiştir.

Buna göre, yetki yasasında, çıkarılacak KHK'nin amacının, kapsamının, ilkelerinin, kullanma süresinin ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılamayacağının gösterilmesi zorunludur. (...)"

"(...) KHK çıkarılmasına yetki verilmesi, yasama yetkisinin devri değil, yalnızca Yasama Organının yetki yasasında belirlediği konu, amaç, kapsam ve ilke sınırları içerisinde düzenleme yetkisinin yürütme organınca kullanılmasıdır.

Anayasa'nın 11. ve 153. maddelerinde öngörülen "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" ile "Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı" ilkeleri gözönüne alındığında, bir yetki yasasının Anayasa'ya uygun görülebilmesi, Anayasa'daki öge ve ölçütlere Anayasa Mahkemesi kararlarıyla getirilen yorumlar çerçevesinde uygun olmasıyla olanaklıdır."

KHK'ler işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduklarından, yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi de Anayasa Mahkemesine ait olup; Anayasanın 148., 150., 151., 152. ve 153. maddelerine göre, KHK'lerin Anayasaya biçim ve esas bakımlarından uygunluğunun Anayasa Mahkemesi'nce denetleneceği kuşkusuzdur.

Bakılan davada uygulanacak kural niteliğini taşıyan 494 sayılı KHK'nin dayanağını oluşturan 3911 sayılı Yetki Yasası, Anayasa'nın Başlangıç bölümünün altıncı fıkrası ile 2., 7., 87., 91. ve 153. maddelerine aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesinin 16.9.1993 günü, E:1993/26, K:1993/28 sayılı kararıyla iptal edilmiş olup; Anayasa'ya aykırılığı saptanan ve iptaline karar verilen yetki yasasına dayanan KHK'lerin de, Anayasa'nın Başlangıcındaki "Hiçbir kişi ve kuruluşun bu Anayasa'da gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkmayacağı", 2. maddesindeki "Hukuk Devleti", 6. maddesindeki "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz" ilke ve kurallarıyla, KHK çıkarma yetkisine ilişkin 91. maddesi hükmüyle bağdaştırılmasına olanak bulunmadığından, anılan 494 sayılı KHK'nin de Anayasa'ya aykırı olduğu açıktır.

Esas Sayısı : 1997/3

Karar Sayısı : 1997/2

Aynı Yetki Yasasına dayanılarak çıkarılmış bulunan 501 sayılı KHK'nin iptali yolunda Anayasa Mahkemesince verilen ve 10.11.1993 günlü, 21754 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6.10.1993 günlü, E:1993/32, K:1993/32 sayılı kararda yer alan hukuksal gerekçeler Dairemizce de aynen benimsendiğinden burada yinelenmesine gerek bulunmadığı ve anılan karara yollama yapılmasıyla yetinilmesinin uygun ve yeterli olacağı görüşüne varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle ve bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi durumunda bu yoldaki gerekçeli kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurusu gerektiğini düzenleyen 2949 sayılı Yasanın 28. maddesinin 1. fıkrası gereğince 494 sayılı KHK'nin 6. maddesi ile değiştirilen 3143 sayılı Yasanın 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, dosyada bulunan ilgili belgelerin onaylı birer örneğinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davanın geri bırakılmasına, 30.9.1996 tarihinde oybirliği ile karar verildi. ""